

**Bosna i Hercegovina
VIJEĆE MINISTARA BIH**

PRIJEDLOG

**ZAKON O VISOKOM OBRAZOVANJU
U BOSNI I HERCEGOVINI**

Sarajevo, juni 2006. godine

U skladu sa članom IV/4.a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine je, na sjednici Predstavničkog doma održanoj _____2006. i sjednici Doma naroda održanoj _____2006, usvojila

ZAKON O VISOKOM OBRAZOVANJU U BOSNI I HERCEGOVINI

I. DIO - OPĆE ODREDBE

1. Cilj zakona

Član 1.

Zakonom o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: Zakon) utvrđuje se organizacija visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini, odgovornost nadležnih vlasti u ovoj oblasti, ustanovljavaju tijela za provedbu zakona i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine, te utvrđuje način osiguravanja kvaliteta u oblasti visokog obrazovanja.

Član 2.

U svrhu reforme visokog obrazovanja, ovaj Zakon ustanovljava temeljna načela i standarde za sticanje visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini, u skladu sa relevantnim odredbama Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (ETS No. 5, 1950) i njenih protokola, Preporukom Komiteta ministara Vijeća Evrope o priznavanju i ocjeni kvaliteta privatnih visokoškolskih ustanova [R(97)1], Preporukom o pristupu visokom obrazovanju [R(98)3] i Preporukom o istraživačkom zadatku univerziteta [R(2000)8] i drugim relevantnim načelima međunarodno priznatih pravnih instrumenata čija je država ugovornica i Bosna i Hercegovina, te u skladu sa Konvencijom Vijeća Evrope/UNESCO-a o priznavanju kvalifikacija u visokom obrazovanju u evropskoj regiji (ETS No. 165, 1997).

Bosna i Hercegovina prihvata strateške ciljeve evropskog područja visokog obrazovanja izražene u Deklaraciji evropskih ministara visokog obrazovanja iz Bolonje (1999. god.), kao i kasniji razvoj ovog koncepta.

Visoko obrazovanje je djelatnost od posebnog interesa za Bosnu i Hercegovinu.

2. Visoko obrazovanje: ciljevi i značenje

Član 3.

Ciljevi visokog obrazovanja su:

- ustanovljavati, razvijati, štititi i prenositi znanje i sposobnosti kroz nastavu i naučnoistraživački rad i time doprinosti razvoju sposobnosti pojedinaca i društva, i
- pružiti mogućnost građanima da, u skladu sa propisima, uživaju korist visokog obrazovanja cijeli život.

Član 4.

U smislu ovog Zakona, termin "visoko obrazovanje" znači obrazovanje nakon srednje škole koje vodi do međunarodno priznatog stepena visokog obrazovanja.

3. Ciklusi u visokom obrazovanju i evropski sistem prijenosa bodova (u daljnjem tekstu međunarodna oznaka: ECTS)

Član 5.

Visoko obrazovanje se organizira u tri ciklusa:

- prvi ciklus vodi do akademskog zvanja završenog dodiplomskog studija [the degree of Bachelor] ili ekvivalenta, stečenog nakon najmanje tri i najviše četiri godine redovnog studija nakon stjecanja svjedočanstva o završenoj srednjoj školi, koji se vrednuje sa najmanje 180 odnosno 240 ECTS bodova,
- drugi ciklus vodi do akademskog zvanja magistra ili ekvivalenta, stečenog nakon završenog dodiplomskog studija, traje jednu ili dvije godine, a vrednuje se sa 60 odnosno 120 ECTS bodova, i to tako da u zbroju s prvim ciklusom predstavlja 300 ECTS bodova, i
- treći ciklus vodi do akademskog zvanja doktora ili ekvivalenta, traje tri godine i vrednuje se sa 180 ECTS bodova.

Jedan semestar studija nosi 30 ECTS bodova u svakom ciklusu.

Iz odredaba stava 1. izuzima se studij medicine u prvom ciklusu koji se vrednuje do 360 ECTS bodova.

4. Pravo na akademsku titulu i zvanje

Član 6.

Završetkom stepena prvog ciklusa stječe se pravo na određenu akademsku titulu, odnosno stručno zvanje u određenoj oblasti koje je definirano Pravilnikom o korištenju akademskih titula, te stjecanju naučnih i stručnih zvanja.

Završetkom stepena drugog ciklusa stječe se akademska titula i zvanje magistar za određenu oblast, što je definirano Pravilnikom o korištenju akademskih titula, te stjecanju naučnih i stručnih zvanja.

Završetkom stepena trećeg ciklusa stječe se akademska titula i naučno zvanje doktor nauka za određenu oblast što je definirano Pravilnikom o korištenju akademskih titula, te stjecanju naučnih i stručnih zvanja.

Osim zvanja koja se dodjeljuju honoris causa (počasni doktorat nauka), ne mogu se dodjeljivati nikakva druga zvanja koja nisu predviđena ovim Zakonom, odnosno Pravilnikom o korištenju akademskih titula, te stjecanju naučnih i stručnih zvanja.

II. DIO – VISOKOŠKOLSKE USTANOVE

1. Pristup visokom obrazovanju

Član 7.

Pristup visokom obrazovanju imaju svi oni koji su završili četverogodišnju srednju školu u Bosni i Hercegovini.

Visokom obrazovanju kojim se bave licencirane visokoškolske ustanove u Bosni i Hercegovini pristup neće biti ograničen, direktno ili indirektno, prema bilo kojoj stvarnoj ili pretpostavljenoj osnovi kao što je spol, rasa, seksualna orijentacija, fizički ili drugi nedostatak, bračno stanje, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno, etničko ili socijalno porijeklo, veza sa nekom nacionalnom zajednicom, imovina, rođenje, godine starosti ili neki drugi status.

Član 8.

Učenici koji su srednju školu završili u inozemstvu dokaz o završenoj školi, svjedočanstvo ili diplomu, podnose na ocjenu nadležnoj instituciji koja uzima u obzir kriterije i procedure za priznavanje stranih kvalifikacija, ustanovljene u skladu sa načelima Konvencije o priznavanju kvalifikacija u visokom obrazovanju u evropskoj regiji.

Priznat će se, u pravilu, svjedočanstvo ili diploma koji pokazuju nivo obrazovanja koji se suštinski ne razlikuje od obrazovanja u Bosni i Hercegovini i koji nosiocu daje pravo da se prijavi na univerzitet ili pristupi polaganju prijemnog ispita za univerzitet u datoj stranoj zemlji.

Član 9.

Visoko obrazovanje se može pohađati redovno, vanredno, učenjem na daljinu, ili u kombinaciji ova tri načina studiranja, onako kako to predviđa statut visokoškolske ustanove.

2. Visokoškolske ustanove

Član 10.

Visokoškolske ustanove u Bosni i Hercegovini su univerziteti i visoke škole.

Naziv "univerzitet":

- ograničen je na visokoškolske ustanove koje se bave i nastavnim i istraživačkim radom, koje nude akademske stepene sva tri ciklusa, sa ciljevima koji uključuju unapređenje znanja, misli i školstva u Bosni i Hercegovini, obrazovni, kulturni, društveni i ekonomski razvoj Bosne i Hercegovine, promociju demokratskog građanskog društva i postizanje najviših standarda nastave i istraživačkog rada;
- odnosi se na visokoškolsku ustanovu sa upisom koji je predmet nezavisne revizije, koja nudi studij u najmanje pet studijskih grupa, ispunjava druge uvjete u skladu sa zakonom, i za koju je proveden postupak akreditacije i licenciranja.

Naziv "visoka škola":

- ograničen je na visokoškolsku ustanovu koja je akreditirana za davanje diploma i stepena prvog ciklusa, sa ciljevima koji uključuju pripremu i obuku pojedinaca za stručni, ekonomski i kulturni razvoj Bosne i Hercegovine i promociju demokratskog građanskog društva, te postizanja visokih standarda nastave i učenja;
- odnosi se na visokoškolsku ustanovu sa upisom koji je predmet nezavisne revizije, koja nudi studij prvog stepena u najmanje jednoj studijskoj grupi, ispunjava druge uvjete u skladu sa zakonom i za koju je proveden postupak akreditacije i licenciranja.

Član 11.

Ne može se uskratiti ili ograničiti sloboda visokoškolskih ustanova da:

- (a) inoviraju načine za sticanje visokog obrazovanja u okviru svojih licenci i
- (b) nude studijske programe za stjecanje vještina potrebnih ili korisnih za ostvarivanje ciljeva visokog obrazovanja.

3. Statut visokoškolske ustanove

Član 12.

Statut je osnovni akt visokoškolske ustanove kojim se uređuju pitanja značajna za obavljanje djelatnosti ustanove.

Statut donosi senat uz prethodno pribavljeno mišljenje upravnog odbora visokoškolske ustanove.

Statut svake visokoškolske ustanove mora biti usaglašen s ovim Zakonom.

4. Tijela univerziteta i visoke škole

Član 13

Tijela univerziteta su:

- upravni odbor,
- senat,
- rektor.

Univerzitet može imati organizacione jedinice kao što su fakulteti, akademije, visoke škole ili naučni instituti, koje izvode nastavni, naučnoistraživački i umjetnički rad u jednom ili više obrazovnih i naučnih područja.

Organizacija i nadležnosti organizacionih jedinica bliže se utvrđuju statutom univerziteta.

Tijela visoke škole su:

- upravni odbor,
- senat,
- direktor.

5. Upravni odbor

Član 14.

Odgovornost za poslovanje licencirane javne visokoškolske ustanove nosi upravni odbor univerziteta ili visoke škole (u daljnjem tekstu: upravni odbor).

Upravni odbor obavlja poslove utvrđene zakonom i statutom univerziteta, a naročito:

- daje mišljenje o statutu visokoškolske ustanove, te donosi opći akt o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta i druge opće akte u skladu sa zakonom i statutom visokoškolske ustanove;
- donosi odluku o osnivanju drugih pravnih lica, u skladu sa zakonom i statutom visokoškolske ustanove;
- utvrđuje planove finansiranja i razvoja;
- donosi godišnji program rada visokoškolske ustanove na prijedlog senata visokoškolske ustanove;
- donosi finansijski plan i usvaja godišnji obračun;
- usmjerava, kontroliše i ocjenjuje rad rektora ili direktora u domenu finansijskog poslovanja;
- rješava pitanja odnosa s osnivačem;
- odlučuje o korištenju sredstava preko iznosa utvrđenog statutom visokoškolske ustanove;
- odlučuje o prigovoru radnika zaposlenika na odluke tijela visokoškolske ustanove koji su u prvom stepenu odlučivali o pravima, obavezama i odgovornostima radnika zaposlenika iz radnog odnosa;
- podnosi osnivaču najmanje jedanput godišnje izvještaj o poslovanju visokoškolske ustanove;
- obavlja i druge poslove u skladu sa zakonom, aktom o osnivanju i statutom visokoškolske ustanove.

Član 15.

Upravni odbor ima između sedam i jedanaest članova od kojih najmanje jednu trećinu imenuje osnivač, a ostale imenuje senat te visokoškolske ustanove u skladu sa statutom.

Senat univerziteta imenuje i razrješava članove upravnog odbora na period od četiri godine, u javnoj i transparentnoj proceduri javnog konkursa.

6. Senat visokoškolske ustanove

Član 16.

Odgovornost za akademska pitanja u visokoškolskoj ustanovi ima senat kao najviše akademsko tijelo sačinjeno od predstavnika akademskog osoblja i studenata.

Senat visokoškolske ustanove odlučuje o svim akademskim pitanjima, a posebno:

- odlučuje o pitanjima nastavne, naučne, umjetničke i stručne djelatnosti visokoškolske ustanove;
- donosi statut visokoškolske ustanove uz prethodno pribavljeno mišljenje upravnog odbora;
- donosi opće akte u skladu sa zakonom i statutom visokoškolske ustanove;
- donosi nastavne planove i nastavne programe dodiplomskog, postdiplomskog i doktorskog studija;
- bira rektora i prorektora univerziteta, odnosno direktora visoke škole;
- vrši izbor akademskog osoblja na prijedlog naučno-nastavnog vijeća, odnosno naučno-istraživačkog vijeća organizacione jedinice;
- imenuje komisije u postupku stjecanja doktorata nauka;
- dodjeljuje počasna zvanja «profesor emeritus» te «počasni doktor nauka»;
- daje inicijativu upravnom odboru za organiziranje i ukidanje fakulteta i drugih organizacionih jedinica na univerzitetu;
- obavlja i druge poslove u skladu sa zakonima i statutom visokoškolske ustanove.

Senat visokoškolske ustanove odlučuje o akademskim pitanjima na prijedlog stručnih tijela organizacionih jedinica, kao i drugih tijela visokoškolske ustanove i predstavničkih tijela studenata.

Najmanje petnaest posto članova senata čine studenti, koji su predstavnici studenata iz svakog od ciklusa.

Broj članova, sastav i način rada senata utvrđuju se statutom visokoškolske ustanove.

7. Rektor univerziteta i direktor visoke škole

Član 17.

Univerzitetom rukovodi rektor, a visokom školom direktor, u skladu sa zakonom i statutom visokoškolske ustanove.

Rektor univerziteta, odnosno direktor visoke škole, za svoj rad u domenu akademskih pitanja odgovara senatu, a u domenu poslovanja upravnom odboru.

Rektor univerziteta, odnosno direktor visoke škole, obavlja poslove utvrđene zakonom i statutom visokoškolske ustanove, a naročito:

- zastupa i predstavlja visokoškolsku ustanovu;
- organizira i rukovodi radom univerziteta, odnosno visoke škole, i odgovoran je za zakonitost rada;
- donosi pojedinačne akte u skladu sa zakonom i statutom visokoškolske ustanove;
- predlaže opće akte u skladu sa zakonom i statutom visokoškolske ustanove;
- predlaže tijelima visokoškolske ustanove mjere za unapređenje rada;

- predlaže upravnom odboru mjere za djelotvorno i zakonito obavljanje djelatnosti visokoškolske ustanove;
- predlaže osnove planova rada i razvoja visokoškolske ustanove;
- predlaže upravnom odboru unutrašnju organizaciju i sistematizaciju radnih mjesta;
- izvršava odluke upravnog odbora i drugih tijela visokoškolske ustanove;
- odlučuje o korištenju sredstava do iznosa utvrđenog statutom visokoškolske ustanove;
- odlučuje o pravima, obavezama i odgovornostima radnika iz radnog odnosa;
- podnosi upravnom odboru izvještaj o finansijskom poslovanju visokoškolske ustanove;
- naredbodavac je za izvršenje finansijskog plana;
- učestvuje u radu rektorske konferencije;
- obavlja i druge poslove u skladu sa zakonom i statutom visokoškolske ustanove.

Član 18.

Rektora javnog univerziteta bira senat na osnovu javnog konkursa.

Za rektora može biti izabran nastavnik u naučno-nastavnom zvanju redovnog profesora koji ispunjava uvjete za to zvanje na univerzitetu na kojem se prijavljuje.

Direktora javne visoke škole bira senat na osnovu javnog konkursa.

Za direktora javne visoke škole može biti birana osoba koja ispunjava uvjete za nastavnika te visoke škole.

Rektor, odnosno direktor, se bira na period od četiri godine i može biti ponovo izabran.

8. Pravni subjektivitet i institucionalna autonomija

Član 19.

Osim ako zakonom nije drukčije propisano, svaka licencirana javna visokoškolska ustanova, bilo univerzitet ili visoka škola, ima puni pravni subjektivitet u vezi sa onim pitanjima koja su predmet ovog Zakona, uključujući i ovlasti da:

- raspolaže i upravlja zemljištem i zgradama koje su u njenom vlasništvu, u skladu sa primjenjivim zakonima;
- prima i upravlja sredstvima iz bilo kojeg zakonitog izvora;
- određuje i ubire školarinu i druge naknade u skladu sa zakonom;
- zapošljava osoblje;
- sklapa ugovore za robe i usluge;
- ustanovljava pravne odnose sa studentima;
- osniva komercijalna preduzeća za obrazovne i istraživačke svrhe;
- sklapa sporazume sa drugim visokoškolskim institucijama u Bosni i Hercegovini i inozemstvu;
- ima druge ovlasti neophodne za djelotvorno obavljanje svojih funkcija.

Sva novčana sredstva dobijena iz budžeta, vlastiti prihodi, naplaćene školarine i novčana sredstva iz drugih izvora pripadaju visokoškolskoj ustanovi i troše se u skladu sa zakonom, statutom i usvojenim finansijskim planom.

Član 20.

Statut visokoškolske ustanove predviđa organizacionu strukturu unutar ustanove, koju čine jedinice koje mogu biti fakulteti, instituti, centri, akademije ili škole.

S ciljem promocije i osiguranja integracije akademskog, finansijskog i prostornog planiranja i razvoja ustanove, od 1. oktobra 2006. godine takve jedinice neće imati pravni subjektivitet nezavisno od ustanove. U prijelaznom periodu, od stupanja na snagu ovog Zakona do 30. septembra 2006. godine, fakulteti koji već imaju status pravnog lica u skladu sa sadašnjim propisima mogu taj status zadržati, ali ne mogu stvarati finansijske obaveze izvan naznačenog prijelaznog perioda.

S ciljem promocije inicijative jedinica, statutom ustanove se precizira na koji način i u kojem omjeru jedinice imaju akademski i finansijski ovlasti i preuzimaju odgovornost unutar ustanove. Statutom se reguliraju pitanja u vezi sa otvaranjem trezorskog podračuna organizacione jedinice, način nastupa organizacionih jedinica na tržištu, način raspolaganja novčanim sredstvima koja se ostvare na tržištu, donacijama ili na drugi način izvan budžetskog finansiranja.

Član 21.

Visokoškolske ustanove uživaju slobodu u nastavnom i naučnoistraživačkom radu unutar svojih licenci, bez miješanja tijela javne vlasti.

Posebnim zakonom regulišu se pitanja naučnoistraživačkog rada.

Član 22.

Visokoškolske ustanove, u skladu s odredbama ovog Zakona, imaju pravo:

- izabrati svoja upravna i rukovodna tijela i odrediti im mandat;
- urediti svoje strukture i aktivnosti vlastitim pravilima u skladu s ovim Zakonom, drugim važećim zakonima i svojim statutima;
- izabrati nastavno i drugo osoblje;
- primati studente i odrediti metode nastave i provjere znanja studenata;
- samostalno razvijati i primjenjivati nastavne planove i programe i istraživačke projekte;
- unutar raspoloživih finansijskih sredstava izabrati predmete koji će se predavati;
- u slučaju univerziteta, dodjeljivati zvanja profesorima i drugom osoblju;
- odrediti kao službeni jezik, ili službene jezike, jedan ili više jezika konstitutivnih naroda Bosne i Hercegovine.

Član 23.

Objekti licenciranih visokoškolskih ustanova su nepovredivi.

Bez odobrenja rektora univerziteta, direktora visoke škole ili osobe koju su oni ovlastili, policija i druga tijela za gonjenje i sprečavanje krivičnih djela nemaju pristup univerzitetu ili visokoj školi.

Iznimno, s ciljem sprečavanja krivičnog djela ili zaustavljanja izvršenja krivičnog djela mogu se preduzeti neophodne mjere, s tim da se o preduzetim radnjama odmah obavijesti uprava univerziteta, odnosno visoke škole.

9. Prava i obaveze akademskog osoblja

Član 24.

Svaka visokoškolska ustanova će u svoj statut ili ekvivalentni osnovni dokument unijeti i to da akademsko osoblje uživa slobodu, unutar zakona, da ispituje i testira primljeno znanje i da nudi nove ideje i kontroverzna ili nepopularna mišljenja, a da se time ne izlaže opasnosti od gubitka zaposlenja ili bilo koje druge privilegije koju eventualno u visokoškolskoj ustanovi uživa.

Pravo akademskog osoblja visokoškolskih ustanova na slobodu govora može biti ograničeno samo zakonom.

Član 25.

Statut svake javne visokoškolske ustanove i osnovni dokument svake privatne visokoškolske ustanove, kao uvjet za akreditaciju, sadrži i odredbe koje:

- osiguravaju osoblju slobodu organiziranja i okupljanja u skladu sa zakonom;
- štite osoblje od diskriminacije prema bilo kojoj osnovi kao što su spol, rasa, seksualna orijentacija, bračni status, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno, etničko ili socijalno porijeklo, povezanost sa nekom nacionalnom zajednicom, imovina, rođenje ili bilo koji drugi status.

Član 26.

Akademsko osoblje visokoškolskih ustanova ima pravo objavljivati rezultate svog istraživačkog rada, u skladu s pravilima koje univerzitet ima u vezi sa korištenjem prava na intelektualnu imovinu u korist univerziteta i poštujući prava trećih lica.

10. Akademska zvanja

Član 27.

Visokoškolske ustanove dodjeljuju akademska zvanja, koja mogu biti nastavna, naučno-nastavna ili umjetnička.

Univerzitet dodjeljuje naučno-nastavna i umjetnička zvanja, i to:

- Redovni profesor
- Vanredni profesor
- Docent
- Lektor
- Viši asistent
- Asistent.

Visoka škola dodjeljuje nastavna i umjetnička zvanja, i to:

- Profesor visoke škole
- Predavač visoke škole
- Asistent.

11. Izbor akademskog osoblja

Član 28.

Minimalni uvjeti za izbor akademskog osoblja u naučno-nastavna zvanja na visokoškolskoj ustanovi su:

- Asistent: odgovarajući univerzitetski stepen sa najmanje 240 ECTS bodova i najnižom prosječnom ocjenom osam (8) ili tri i po (3,5).
- Viši asistent: stepen drugog ciklusa (magisterij).
- Lektor: stepen drugog ciklusa (magisterij).
- Docent: naučni stepen doktora u datom području; najmanje tri (3) naučna rada objavljena u priznatim publikacijama; pokazane nastavničke sposobnosti.
- Vanredni profesor: proveden najmanje jedan izborni period u zvanju docenta, te najmanje pet (5) naučnih radova objavljenih u priznatim publikacijama, objavljena knjiga i originalni stručni uspjeh kao što je projekat, patent ili originalni metod, sve nakon izbora u zvanje docenta, mentorstvo kandidata za stepen drugog ciklusa.
- Redovni profesor: proveden najmanje jedan izborni period u zvanju vanrednog profesora, najmanje dvije (2) objavljene knjige, najmanje osam (8) naučnih radova objavljenih u priznatim publikacijama, sve nakon stjecanja zvanja vanrednog profesora, te uspješno mentorstvo kandidata za stepen drugog i trećeg ciklusa.

Član 29.

Minimalni uvjeti za izbor u umjetničko-nastavna zvanja u koja se bira akademsko osoblje na studijskim profilima na univerzitetu, ako je za nastavni predmet od naročitog značaja umjetnički kriterij, su:

- Asistent: završen stepen prvog ciklusa, s najmanje 240 ECTS bodova i prosječnom ocjenom 8 (osam) ili 3,5 (tri i po).
- Viši asistent: završen stepen drugog ciklusa, odnosno stepen prvog ciklusa i javno predstavljeni oblici umjetničkog stvaralaštva.
- Docent: završen stepen najmanje prvog ciklusa, veći broj javno predstavljenih oblika umjetničkog stvaralaštva i pokazani rezultati u nastavnom radu.
- Vanredni profesor: završen stepen najmanje prvog ciklusa, veći broj javno predstavljenih oblika umjetničkog stvaralaštva, priznanja za uspješno djelovanje u odgovarajućoj oblasti umjetnosti i pokazani rezultati u nastavnom radu.
- Redovni profesor: završen stepen najmanje prvog ciklusa, veći broj javno predstavljenih oblika umjetničkog stvaralaštva koji su značajno doprinijeli razvoju kulture i umjetnosti i doprinos podizanju nastavnog i umjetničkog kadra.

Član 30.

Minimalni uvjeti za izbor u nastavna zvanja na visokoj školi su:

- Asistent: završen stepen prvog ciklusa, s najmanjom prosječnom ocjenom 8 (osam) ili 3,5 (tri i po).
- Predavač visoke škole: završen stepen drugog ciklusa i pokazana nastavna sposobnost.
- Profesor visoke škole: završen stepen trećeg ciklusa i pokazana nastavna sposobnost.

Na visokoj školi nastavu mogu izvoditi i lica koja imaju zvanja redovnog profesora, vanrednog profesora i docenta birani na univerzitetima.

Član 31.

Minimalni uvjeti za izbor u umjetnička zvanja na visokoj školi su:

- Asistent: završen stepen prvog ciklusa, s najmanjom prosječnom ocjenom 8 (osam) ili 3,5 (tri i po).
- Predavač visoke škole: završen stepen najmanje prvog ciklusa, javno predstavljeni oblici umjetničkog stvaralaštva, pokazana nastavna sposobnost.
- Profesor visoke škole: završen stepen prvog ciklusa, istaknuti javno predstavljeni oblici umjetničkog stvaralaštva i pokazana nastavna sposobnost.

Na visokoj školi nastavu mogu izvoditi i lica koja imaju izbor na umjetničko-nastavnim predmetima na univerzitetima.

Član 32.

Prilikom izbora u isto ili više zvanje uzimaju se u obzir samo objavljeni radovi, knjige i rezultati vlastitih istraživanja u primjeni, projekti, te mentorstva, odnosno javno predstavljeni oblici umjetničkog stvaralaštva u vremenu od posljednjeg izbora.

Član 33.

Period na koji se bira akademsko osoblje na univerzitetu je:

- asistent na period od 4 godine bez mogućnosti reizbora;
- viši asistent na period od pet godina s mogućnošću ponovnog izbora isključivo ako postigne stepen trećeg ciklusa;
- lektor na period od 5 godina bez mogućnosti reizbora;
- docent na period od pet godina s mogućnošću ponovnog izbora;
- vanredni profesor na period od šest godina s mogućnošću ponovnog izbora;
- redovni profesor trajno.

Redovni profesor zaključuje ugovor o radu na neodređeno vrijeme.

Period na koji se bira akademsko osoblje na visokoj školi je:

- asistent na period od 4 godine bez mogućnosti reizbora;
- predavač visoke škole na period od pet godina s mogućnošću ponovnog izbora;
- profesor visoke škole trajno.

Akademsko osoblje zaključuje ugovor o radu s visokoškolskom ustanovom na određeno vrijeme, i to na period svoga izbora. Nakon isteka toga roka visokoškolska ustanova je dužna zaključiti novi ugovor o radu sa svakim članom akademskog osoblja koji je postigao izbor u isto ili više akademsko zvanje.

Član 34.

Izbor akademskog osoblja se u svim slučajevima vrši javnim konkursom, u skladu s kriterijima određenim zakonom, statutom visokoškolske ustanove i općeprihvaćenim standardima u datoj struci.

Član 35.

Zaštita prava akademskog i drugog osoblja visokoškolskih ustanova ostvaruje se u skladu sa statutom i drugim aktima visokoškolske ustanove. Protiv konačne odluke visokoškolske ustanove može se pokrenuti spor pred nadležnim sudom.

12. Prava i obaveze studenata

Član 36.

Studenti koji su primljeni i upisani u visokoškolsku ustanovu ulaze u ugovorni odnos sa tom ustanovom.

Studenti imaju sljedeća prava, koja mogu biti dodatno razrađena u statutu ustanove:

- prisustvovati svim predavanjima, seminarima i drugim oblicima nastave organiziranim u sklopu njihovog/njihovih predmeta u skladu sa njihovim položajem i ovisno o mogućnostima i drugim oblicima organizirane nastave;
- koristiti biblioteke i druge usluge za studente, koje se nalaze u ustanovi;
- učestvovati na izborima za studentska mjesta u studentskim predstavničkim i drugim tijelima ustanovljenim u skladu sa statutom ustanove, i
- pravo na priznavanje i prijenos bodova između akreditiranih visokoškolskih ustanova unutar Bosne i Hercegovine.

Član 37.

Studenti upisani na univerzitet ili visoku školu imaju sljedeće obaveze:

- pridržavati se pravila koje je uspostavila ustanova;
- ukazivati dužno poštovanje prema pravima osoblja i drugih studenata;
- ukazivati dužnu i punu pažnju svom studiju i učestvovati u akademskim aktivnostima.

Član 38.

Statut ili ekvivalentni osnovni dokument svake visokoškolske ustanove sadrži odredbe koje:

- osiguravaju slobodu studenata da, u skladu sa zakonom, ispituju i testiraju primljena znanja i da nude nove ideje te kontroverzna i nepopularna mišljenja, a da se time ne izlažu

opasnosti od gubitka svog statusa ili bilo koje druge privilegije koju eventualno u ustanovi uživaju;

- osiguravaju, u skladu sa zakonom, slobodu govora, organizacije i okupljanja studenata;
- štite studente od diskriminacije prema bilo kojoj osnovi kao što je spol, rasa, seksualna orijentacija, bračni status, boja kože, vjera, jezik, političko ili drugo mišljenje, nacionalno, etničko ili socijalno porijeklo, povezanost s nekom nacionalnom zajednicom, imovina, rođenje ili bilo koji drugi status;
- pružaju pravične i nepristrane mehanizme rješavanja disciplinskih pitanja koja se tiču studenata.

Član 39.

Studenti imaju pravo iznijeti svoja viđenja u pogledu kvaliteta nastave ili drugih usluga ustanove, a statut sadrži odredbe za pravično rješavanje takvih pritužbi.

Okolnosti pod kojima studenti mogu biti ispisani iz akademskih ili disciplinskih razloga, kao i žalbene procedure, razrađene su u statutu ustanove.

Studenti imaju pravo osporiti pred nadležnim sudom sve konačne odluke visokoškolske ustanove iz prethodnog stava koje se na njih odnose.

Član 40.

Statut ili drugi osnovni dokument visokoškolske ustanove predviđa uspostavu studentskog predstavničkog tijela.

Predstavničko tijelo zastupa interese studenata i daje doprinos društvenim, kulturnim, akademskim ili fizičko-rekreativnim potrebama studenata, na osnovu demokratskih načela i u skladu sa zakonom.

Studentska predstavnička tijela mogu osnovati asocijaciju studentskih predstavničkih tijela u Bosni i Hercegovini, kojima se ostvaruje članstvo u međunarodnim organizacijama i asocijacijama studenata.

Član 41.

Status studenta prestaje završetkom studijskog programa i dobijanjem stepena za koji se školuje, ispisom iz visokoškolske ustanove prije završetka studija, odnosno kada student ne upiše narednu godinu studija, ne obnovi upis u istu godinu u propisanom roku, a ne miruju mu prava i obaveze studenta.

Status redovnog studenta može prestati i ako visokoškolska ustanova izrekne takvu disciplinsku mjeru. Status redovnog studenta prestaje i kada redovni student dva puta obnovi istu studijsku godinu i ne stekne uvjete za upis u višu godinu studija.

III. DIO – INSTITUCIJE U OBLASTI VISOKOG OBRAZOVANJA

1. Ministarstvo civilnih poslova

Član 42.

Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine odgovorno je za provedbu ovog Zakona i za:

- koordinaciju i razvoj visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini, uz konsultacije sa drugim nadležnim ministarstvima;
- promociju integracije nastavnog i istraživačkog rada i stimulaciju istraživačkih programa na univerzitetima;
- promociju mobilnosti studenata i osoblja unutar područja visokog obrazovanja u Evropi i u svijetu;
- promociju veza između visokoškolskih ustanova u Bosni i Hercegovini i visokoškolskih ustanova u regiji i u svijetu;
- promociju jednakih mogućnosti pristupa visokom obrazovanju, stručnom razvoju i obuci, cjeloživotnom učenju i svim drugim aspektima visokog obrazovanja;
- podržavanje i poticanje jačih veza između sektora visokog obrazovanja, industrije, privrede i društva.

2. Rektorska konferencija

Član 43.

Sporazumom univerziteta uspostavlja se rektorska konferencija Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: rektorska konferencija).

Rektorska konferencija utvrđuje i zastupa zajedničke interese univerziteta u Bosni i Hercegovini, te ostvaruje saradnju sa institucijama u oblasti obrazovanja u Bosni i Hercegovini.

Punopravni članovi rektorske konferencije mogu biti rektori licenciranih i akreditiranih univerziteta u BiH.

Rektorska konferencija finansira se iz doprinosa članova rektorske konferencije, te drugih prihoda koje ostvari.

Rektorska konferencija djeluje i kao savjetodavno tijelo za provođenje procesa reforme visokog obrazovanja.

Rektorska konferencija odluke donosi konsenzusom.

3. Centar za informiranje i priznavanje dokumenata

Član 44.

Ovim zakonom osniva se centar za informiranje i priznavanje dokumenta iz oblasti visokog obrazovanja (u daljnjem tekstu: CIP).

CIP je samostalna upravna organizacija, a nadležan je za informiranje i poslove priznavanja u oblasti visokog obrazovanja u okviru Konvencije o priznavanju diploma u visokom obrazovanju (u daljnjem tekstu: Lisabonska konvencija).

Član 45.

CIP je nadležan za:

- informiranje i priznavanje u oblasti visokog obrazovanja;
- koordiniranje i međunarodnu razmjenu akademskog osoblja, studenata i programa u oblasti visokog obrazovanja;
- predstavljanje BiH u međunarodnim projektima u oblasti visokog obrazovanja iz svoje nadležnosti;
- kroz međunarodne mreže centara za informacije (mreže ENIC/NARIC) pruža informacije visokoškolskim ustanovama u BiH u vezi sa stranim visokoškolskim ustanovama i programima kao osnov za priznavanje stepena i diploma za dalje školovanje na visokoškolskim ustanovama u BiH i predstavlja BiH u tim mrežama;
- daje obavještenje i mišljenje o stranim stepenima i diplomama u BiH u svrhu nastavka školovanja na visokoškolskim ustanovama u BiH;
- daje savjet i informaciju o pitanjima unutar svog mandata stranama sa zakonitim interesom;
- odlučuje u skladu sa propisima o priznavanju diploma stečenih van BiH s ciljem zaposlenja.

Član 46.

Rad CIP-a uređuje se statutom.

Saglasnost na statut CIP-a daje Vijeće ministara BiH.

CIP-om rukovodi direktor kojeg, nakon provedenog javnog konkursa, imenuje upravni odbor CIP-a. Direktor se imenuje na period od četiri godine.

CIP-om upravlja upravni odbor koji ima sedam (7) članova. Upravni odbor bira Vijeće ministara BiH poslije provedenog javnog konkursa na bazi pariteta. U upravni odbor se bira po dva predstavnika svakog konstitutivnog naroda i jedan član iz reda nacionalnih manjina.

Članovi upravnog odbora CIP-a biraju se na mandat od tri godine sa mogućnošću reizbora, pod uvjetom da se inicijalno imenovanje provede u fazama, tako da svake godine jedna trećina članova bude reizborna ili iznova imenovana.

Upravni odbor odlučuje većinom glasova od ukupnog broja članova pod uvjetom da takvu većinu sačinjava po jedan iz reda svakog konstitutivnog naroda.

CIP se finansira iz budžeta institucija BiH.

4. Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta

Član 47.

Ovim Zakonom osniva se Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta (u daljnjem tekstu: Agencija).

Agencija je samostalna upravna organizacija.

Član 48.

Agencija je nadležna da:

- Utvrđuje kriterije za formiranje, spajanje i zatvaranje visokoškolskih ustanova.
- Daje preporuke o najnižim školarinama za sve studente na (univerzitetima i visokim školama) visokoškolskim ustanovama, s ciljem da najmanje školarine budu usklađene u cijeloj BiH.
- Daje preporuke o nadležnim tijelima za obrazovanje u vezi sa jednom ili više shema za finansijsku podršku studentima, uključujući definiranje elemenata studentskog standarda.
- Pruža savjete o politici rada i razvoja nadležnim tijelima za obrazovanje u skladu sa ustavima entiteta.
- Definira opće uvjete i kriterije na osnovu kojih se sredstva dodjeljuju visokoškolskim ustanovama u BiH.

4. 1. Akreditacija i licenciranje visokoškolskih ustanova

Član 49.

U oblasti licenciranja i akreditacije Agencija je nadležna za:

- donošenje uputstava za licenciranje, akreditiranje i obezbjeđivanje kvaliteta;
- donošenje jedinstvenih normi koje se odnose na licenciranje visokoškolskih ustanova;
- donošenje jasnih, transparentnih i pristupačnih kriterija prema kojim se vode procedure akreditacije, revizije kvaliteta i ocjene kvaliteta visokoškolskih ustanova u BiH;
- donošenje pravilnika i drugih podzakonskih akata
- utvrđivanje procedure nezavisne revizije, upisa studenata na visokoškolske ustanove u BiH;
- donošenje propisa u vezi sa radom ekspertskih komisija za obavljanje procedura akreditacije, revizije kvaliteta i ocjene kvaliteta visokoškolskih ustanova u BiH;
- u transparentnoj proceduri javnog poziva utvrđuje kriterije za izbor i listu domaćih i međunarodnih eksperata sa kojih se imenuju komisije za licenciranje, akreditaciju i kontrolu kvaliteta, a koje formira komisija Agencije. Komisiju čine po tri domaća eksperta iz reda tri konstitutivna naroda u BiH iz struke na koju se lista odnosi. Ova komisija odluke donosi konsenzusom;
- donošenje odluke o akreditaciji i licenciranju univerziteta, odnosno visokoškolske ustanove; protiv ove odluke se ne može izjaviti žalba, ali se može pokrenuti upravni spor pred Sudom BiH;
- provođenje nadzora nad procedurom akreditacije, licenciranja i ocjene kvaliteta visokoškolskih ustanova u BiH;

- utvrđivanje kriterija za rad stručne komisije za odlučivanje o žalbama u vezi sa tehničkim pitanjima proizašlim iz ishoda procedura akreditacije, revizije kvaliteta ili ocjene kvaliteta.

4. 2. Format i opći sadržaj diplome i dodatka diplomi

Član 50.

U skladu sa nadležnostima Agencija je odgovorna i za format i opći sadržaj diplome i dodatka diplomi koju izdaju akreditirane visokoškolske ustanove.

4. 3. Sistem kvaliteta

Član 51.

Agencija:

- utvrđuje i javno objavljuje norme kojima se određuju minimalni standardi u oblasti visokog obrazovanja;
- daje savjete i informacije o pitanjima unutar svog mandata stranama sa zakonitim interesom;
- utvrđuje sistem i standarde kvaliteta, analizira kvalitet, daje preporuke za otklanjanje nedostataka kvaliteta studija i visokoškolskih ustanova;
- predstavlja BiH u međunarodnim organizacijama za kvalitet u visokom obrazovanju.

4. 4. Statut i tijela Agencije

Član 52.

Rad Agencije uređuje se statutom.

Saglasnost na statut Agencije daje Vijeće ministara BiH.

Agencijom za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta rukovodi direktor.

Direktora i njegove zamjenike bira, nakon provedenog javnog konkursa, upravni odbor Agencije.

Mandat direktora i njegovih zamjenika je četiri godine.

Direktor i zamjenici direktora ne mogu biti iz istog konstitutivnog naroda.

Agencijom upravlja upravni odbor koji ima deset (10) članova.

Upravni odbor se sastoji od po tri člana sva tri konstitutivna naroda i jedan član iz reda Ostalih.

Članovi upravnog odbora Agencije biraju se na mandat od tri godine sa mogućnošću reizbora, pod uvjetom da se inicijalno imenovanje provede u fazama, tako da svake godine jedna trećina članova bude reizborna, ili iznova imenovana.

Upravni odbor odlučuje većinom glasova od ukupnog broja članova pod uvjetom da takvu većinu sačinjava najmanje jedna trećina predstavnika svakog konstitutivnog naroda.

Upravni odbor se sastoji od najmanje 50% redovnih profesora univerziteta.

4. 5. Finansiranje Agencije

Član 53.

Agencija se finansira iz budžeta institucija BiH i iz vlastitih prihoda.

IV. DIO - AKADEMSKI STEPENI I DIPLOME

1. Dodjela akademskih stepena i diploma

Član 54.

Akreditirana visokoškolska ustanova ovlaštena je da dodjeljuje akademske stepene i diplome navedene u njenom uvjerenju o akreditaciji.

Statut visokoškolske ustanove navodi akademske stepene i diplome koje ustanova dodjeljuje i uključuje i ovlast da donosi akademska i druga pravila za dodjelu takvih stepena i diploma.

Stepen prvog ciklusa i drugi programi koji vode do diplome koje nudi javna visokoškolska ustanova konstruirani su fleksibilno, tako da omogućuje ulazak i izlazak u odgovarajućim fazama, sa dodjelom kreditnih bodova i/ili kvalifikacija, ovisno o napretku koji je pojedinačni student ostvario.

U formuliranju pravila, javna visokoškolska ustanova osigurava poštivanje važećeg evropskog sistema prijenosa kreditnih bodova.

Osim ovoga, visokoškolska ustanova uživa slobodu organizacije svojih planova i programa, shema provjere znanja i ocjenjivanja, kroz pravila koja su transparentna, pravična i lako dostupna studentima.

Član 55.

Nadležna državna tijela, te druga tijela i organizacije u Bosni i Hercegovini će, u svrhu zaposlenja ili javne funkcije, priznavati samo one akademske stepene i diplome koje izdaju akreditirane visokoškolske ustanove.

Dužnost akreditirane visokoškolske ustanove je da svakoj osobi, kojoj dodijeli akademski stepen ili diplomu, da diplomu i dodatak diplomu ovjeren pečatom visokoškolske ustanove.

Član 56.

Nakon što su dodijeljeni, akademski stepen ili diploma mogu se opozvati samo u posebnim okolnostima datim u pravilima sadržanim u statutu visokoškolske ustanove i na takvu odluku se može podnijeti žalba pred nadležnim sudom.

Ministarstvo civilnih poslova može, u konsultacijama sa drugim relevantnim vladinim tijelima, propisati, u obliku pravila, obrazovne zahtjeve koji predstavljaju dodatak u odnosu na akademski stepen ili diplomu, za ulazak u bilo koju profesiju koja može biti regulirana drugim zakonom, ili u smislu bilo koje međunarodne konvencije ili sporazuma.

V. DIO – ZAVRŠNE ODREDBE

1. Stečena naučna i stručna zvanja

Član 57.

Osobe koje su stekle određena naučna i stručna zvanja zadržavaju pravo njihovog korištenja u skladu sa propisima prema kojima su ih stekli.

Osobe iz stava 1. ovoga člana mogu tražiti od visokoškolske ustanove na kojoj su stekli ta zvanja da im u postupku i pod uvjetima predviđenim statutom visokoškolske ustanove izda ispravu (potvrdu ili diplomu) o ekvivalenciji prije stečenog akademskog naziva s novim akademskim nazivima. Osobe iz stava 1. ovoga člana imaju pravo i na izdavanje dodatka diplomi.

Doktorat nauka stečen prema propisima koji su bili na snazi prije stupanja na snagu ovoga Zakona istovrsni su s doktoratima nauka stečenim prema ovome Zakonu, te osobe koje su ih stekle imaju ista prava kao i osobe koje su doktorat nauka stekle prema ovome Zakonu.

Član 58.

Osobe izabrane u akademska zvanja koje ta zvanja imaju na dan stupanja na snagu ovoga Zakona zadržavaju ta zvanja.

Ako ovaj Zakon ili propisi koji su važili prije njegovog stupanja na snagu za zatečena zvanja ili radna mjesta zahtijevaju reizbor ili izbor u više zvanje, reizbor ili postupak izbora u isto zvanje provest će se u roku koji predviđa propis prema kojemu je izbor izvršen. Ukoliko taj propis ne predviđa rok, izbor ili reizbor provest će se u roku predviđenom ovim Zakonom i računa se od dana njegovog stupanja na snagu. U svakom slučaju reizbor ili izbor provest će se prema odredbama ovoga Zakona.

Izbori u akademska zvanja započeti prema odredbama propisa koji su vrijedili prije stupanja na snagu ovoga Zakona dovršit će se prema tim propisima najkasnije u roku od godine dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

2. Prilagođavanje studija u skladu sa ovim Zakonom

Član 59.

Visokoškolske ustanove počinju s prilagođavanjem studija ovome Zakonu danom njegovog stupanja na snagu. Ustrojavanje će se dovršiti i organizacija studija početi provoditi prema odredbama ovoga Zakona najkasnije od školske godine 2006/2007, od kada će se obavezno uvesti i ECTS sistem.

3. Pravo na dovršetak studija

Član 60.

Studenti upisani na dodiplomski i postdiplomski studij na dan stupanja na snagu ovoga Zakona imaju pravo dovršiti studij prema nastavnom programu i uvjetima koji su važili prilikom upisa u prvu godinu studija i steći odgovarajući stručni, odnosno naučni naziv prema propisima koji su vrijedili prije stupanja na snagu ovoga Zakona.

Studenti kojima je na temelju prijašnjih propisa odobrena tema za izradu doktorskog rada bez doktorskog studija, imaju pravo odbrane doktorskog rada i stjecanja doktorata nauka prema propisima koji su vrijedili do stupanja na snagu ovoga Zakona.

Visokoškolske ustanove mogu ograničiti trajanje prava na završetak studija prema stavu 2. ovoga člana na određeni broj godina, ali ne na manji broj godina od onoga koji je studentu ostao do završetka studija prema programu po kojemu je započeo studij uvećan za dvije godine.

Nakon uvođenja studija prema ovom Zakonu studenti iz stava 2. ovoga člana koji ne dovrše studij prema starom studijskom planu i programu mogu studij nastaviti prema ovome Zakonu i na njemu utemeljenom nastavnom programu u skladu sa statutom visokoškolske ustanove.

4. Usklađivanje statuta i integracija univerziteta

Član 61.

Visokoškolske ustanove će uskladiti svoje statute i druge opće akte nužne za usklađivanje ustroja s ovim Zakonom u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Članovi upravnih tijela, rektori i prorektori visokoškolskih ustanova, te dekani i prodekani fakulteta izabrani prije stupanja na snagu ovoga Zakona ostaju na istoj dužnosti do isteka mandata na koji su izabrani.

Integriranje visokoškolskih ustanova započinje danom stupanja na snagu ovoga Zakona, a završit će se najkasnije do 1.10. 2006. godine.

5. Prijelazni period za akreditaciju i licenciranje

Član 62.

Sve postojeće visokoškolske ustanove u Bosni i Hercegovini smatraju se licenciranim i akreditiranim danom stupanja na snagu ovoga Zakona.

Akreditacija javnih visokoškolskih ustanova obaviti će se u periodu od najviše četiri godine od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Postojeće privatne visokoškolske ustanove stupanjem na snagu ovoga Zakona dobijaju privremenu akreditaciju od nadležne institucije. U privremenoj akreditaciji određuje se u kojem roku će se obaviti akreditacija svakog od pojedinih programa koji se izučavaju na tim visokoškolskim ustanovama, a sve u skladu s kriterijima i procedurama akreditacije i standardima.

6. Imenovanje vršioca dužnosti i rok za donošenje propisa

Član 63.

Vijeće ministara će u roku od šest mjeseca od dana stupanja na snagu ovoga Zakona imenovati upravne odbore i vršioca dužnosti direktora CIP-a i Agencije.

Agencija će u roku od godinu dana donijeti propise u okviru svojih nadležnosti.

7. Usklađivanje drugih zakona

Član 64.

Zakoni Republike Srpske i kantonalni zakoni iz oblasti visokog obrazovanja uskladit će se sa odredbama ovog Zakona u periodu najdalje šest (6) mjeseci nakon stupanja na snagu ovog Zakona.

Sva pitanja iz oblasti visokog obrazovanja koja nisu regulirana ovim Zakonom regulirat će se zakonima na nivou entiteta i kantona.

8. Status viših škola

Član 65.

Zakonom Republike Srpske i zakonima kantona će se riješiti status dosadašnjih viših škola najkasnije do početka 2006/2007. akademske godine.

Studenti upisani na više škole i studijske odsjeke u dvogodišnjem trajanju prije stupanja na snagu ovog Zakona imaju pravo i obavezu završiti započeti studij po nastavnom planu i programu koji je važio u vrijeme njihovog upisa, u roku utvrđenom statutom tih ustanova.

9. Teološki fakulteti, visoke teološke škole i akademije

Član 66.

Odredbe ovog Zakona ne odnose se na teološke fakultete, visoke teološke škole i akademije. Ove institucije mogu biti u sastavu univerziteta što se reguliše posebnim ugovorom.

10. Stupanje na snagu

Član 67.

Ovaj Zakon stupa na snagu osam (8) dana nakon datuma objavljivanja u «Službenom glasniku BiH».

O b r a z l o ž e n j e

I. USTAVNA OSNOVA

Ustavna osnova za donošenje Zakona o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini sadržana je u:

- članu IV/4.a) Ustava Bosne i Hercegovine:

“Parlamentarna skupština nadležna je za:

a) Donošenje zakona koji su potrebni za provođenje odluka Predsjedništva ili za vršenje funkcija Skupštine po ovom Ustavu.”

U članu II/3.1) Ustava Bosne i Hercegovine utvrđeno je:

“Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje: 1) Pravo na obrazovanje.”

Opća načela međunarodnog prava sastavni su dio pravnog poretka Bosne i Hercegovine, te tako Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima utvrđuje da države članice priznaju svakom licu pravo na obrazovanje, slažu se da obrazovanje treba imati za cilj puni razvoj ličnosti i dostojanstva i da obrazovanje treba omogućiti svakom licu da ima korisnu ulogu u slobodnom društvu. Ovaj Zakon u punoj mjeri garantira ostvarivanje ovih prava.

II. RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA

Donošenje Zakona o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini predstavlja jedno od obećanja dato Vijeću za implementaciju mira u Bosni i Hercegovini i obaveza donošenja zakona definirana je i kroz Strategiju borbe protiv siromaštva, a ujedno je i realizacija međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine nastalih prihvatanjem Bolonjske deklaracije evropskih ministara obrazovanja, kao i potpisivanjem i ratifikacijom Konvencije o priznavanju kvalifikacija visokoškolskog obrazovanja u evropskoj regiji.

Reforma u oblasti visokog obrazovanja neophodna je radi usklađivanja visokog obrazovanja sa Bolonjskom deklaracijom iz 1999. godine (Zajednička deklaracija evropskih ministara obrazovanja). Bosna i Hercegovina na ministarskom sastanku u Berlinu u septembru 2003. godine, zajedno sa Srbijom i Crnom Gorom, Makedonijom i Albanijom, primljena je u bolonjski proces uspostave evropskog prostora visokog obrazovanja, što zahtijeva uvođenje utvrđenih načela u ovu oblast (dodiplomski i postdiplomski studij, diploma i dodatak diplomi, ocjena kvaliteta, ECTS - sistem studentskih transfer kredita i dr.).

Bosna i Hercegovina ratificirala je 2004. godine Konvenciju o priznavanju kvalifikacija koje se odnose na visoko obrazovanje u evropskoj regiji (Lisabonska konvencija od 11. aprila 1997), te se ovim Zakonom izvršavaju obaveze preuzete usvajanjem ove Konvencije.

Na kraju ovog dijela potrebno je napomenuti da je usvajanje zakona uvjetovano i realizacijom kredita Svjetske banke (EMSAC).

III. NAČELA NA KOJIMA SE ZASNIVA ZAKON

Osnovna načela na kojima se zasniva Zakon o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini sadržana su u međunarodnim dokumentima koje je prihvatila i potpisala Bosna i Hercegovina – Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, Konvencija Vijeća Evrope/UNESCO o priznavanju kvalifikacija u visokom obrazovanju u evropskoj regiji, bolonjska Velika povelja o univerzitetima, Magna Carta Universitatum iz 1988. godine, Zajednička deklaracija o harmonizaciji izgradnje evropskog sistema visokog obrazovanja (Pariz, Sorbona 1998), Zajednička deklaracija evropskih ministara obrazovanja (Bolonjska deklaracija iz 1999), Konvencija o institucijama visokog obrazovanja (Salamanca 2001).

Može se reći da su u Zakon ugrađena osnovna načela u oblasti visokog obrazovanja koja su uspostavljena ili se uspostavljaju u evropskom prostoru visokog obrazovanja. Polazeći od univerzalnih načela nediskriminacije i prava na obrazovanje, zakonom se regulišu načela autonomije univerziteta, integrirani univerzitet, mobilnost studenata i drugog akademskog osoblja, formiranje državnih tijela nadležnih za visoko obrazovanje i dr.

IV. OBJAŠNJENJE VAŽNIJIH PRAVNIH RJEŠENJA

U dijelu I. OPĆE ODREDBE utvrđeno je da se Zakonom o visokom obrazovanju utvrđuje organizacija visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini, odgovornost nadležnih vlasti u ovoj oblasti, ustanovljavaju tijela za provedbu zakona i međunarodnih obaveza.

Visoko obrazovanje je djelatnost od posebnog interesa za Bosnu i Hercegovinu. Ova odredba ugrađena je u Zakon polazeći od više puta istaknute činjenice da obrazovanje bez sumnje jeste pitanje od posebnog interesa za sva tri konstitutivna naroda u Bosni i Hercegovini, ali i za sve građane Bosne i Hercegovine.

Zakonom se uspostavljaju ciljevi visokog obrazovanja i daje mogućnost građanima da, u skladu s propisima, uživaju korist visokog obrazovanja cijeli život.

U skladu sa Bolonjskom deklaracijom u Bosni i Hercegovini uspostavljaju se ciklusi u visokom obrazovanju, zapravo visoko obrazovanje organizira se u tri ciklusa:

- prvi ciklus vodi do akademskog zvanja završenog dodiplomskog studija [the degree of Bachelor] ili ekvivalenta, stečenog nakon najmanje tri i najviše četiri godine redovnog studija nakon stjecanja svjedočanstva o završenoj srednjoj školi, koji se vrednuje sa najmanje 180 odnosno 240 ECTS bodova;
- drugi ciklus vodi do akademskog zvanja magistra ili ekvivalenta, stečenog nakon završenog dodiplomskog studija i traje jednu ili dvije godine, a vrednuje se sa 60 odnosno 120 ECTS bodova, i to tako da u zbroju s prvim ciklusom predstavlja 300 ECTS bodova; i
- treći ciklus vodi do akademskog zvanja doktora ili ekvivalenta i traje tri godine, a vrednuje se sa 180 ECTS.

Na ovaj način u oblast visokog obrazovanja uvodi se načelo koje je određeno za evropski prostor visokog obrazovanja i znači prihvatanje sistema koji se temelji na dva glavna ciklusa dodiplomskog i postdiplomskog. Dodiplomski stepen temelji se na najmanje tri godine studiranja i smatra se potrebnim stepenom kvalifikacije na evropskom tržištu rada. Postdiplomski stepen vodi ka magisteriju, odnosno akademskom stepenu doktora. Napravljen je jedan izuzetak koji se odnosi na studij medicine koji se u prvom ciklusu vrednuje do 360 bodova.

Završetkom stepena prvog ciklusa stječe se pravo na određenu akademsku titulu, odnosno stručno zvanje koje će biti definirano Pravilnikom o korištenju akademskih titula, te stjecanju naučnih i stručnih zvanja. Bitno je napomenuti da se izuzev počasnih zvanja (honoris causa) ne mogu dodjeljivati nikakva druga zvanja izvan ovog Zakona, odnosno Pravilnika.

II. DIO – VISOKOŠKOLSKE USTANOVE

1. Pristup visokom obrazovanju - Zakonom se reguliše pristup visokom obrazovanju (član 7. Zakona). Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda precizira da niko ne može biti lišen prava na obrazovanje, te se može reći da je Zakon usklađen sa odredbama člana 14. Evropske konvencije. Pristup visokom obrazovanju moguć je nakon završene srednje škole u trajanju od najmanje četiri godine. Svjedočanstvo o završenoj srednjoj školi u inozemstvu podnosi se na ocjenu nadležnoj instituciji - Centru za informacije (CIP), što je u skladu sa Lisabonskom konvencijom.

2. Visokoškolske ustanove - Visokoškolske ustanove su “univerziteti” i “visoke škole”, a u članu 10. Zakona data je definicija univerziteta i visoke škole. Zakonom je utvrđeno da se ne može uskratiti niti ograničiti sloboda visokoškolskih ustanova da inoviraju načine za sticanje

visokog obrazovanja u okviru svojih licenci, kao i da nude studijske programe za stjecanje vještina potrebnih u svrhu ostvarivanja ciljeva visokog obrazovanja.

3. Statut visokoškolske ustanove je osnovni akt koji donosi senat uz prethodno pribavljeno mišljenje upravnog odbora.

4. Tijela univerziteta su upravni odbor, senat i rektor. Univerzitet može imati organizacione jedinice, što se bliže uređuje statutom.

5. Odgovornost za poslovanje licencirane javne visokoškolske ustanove nosi upravni odbor univerziteta ili visoke škole. Upravni odbor obavlja poslove utvrđene zakonom i statutom univerziteta. Upravni odbor može imati od sedam do jedanaest članova, od čega jednu trećinu predlaže osnivač. Senat univerziteta imenuje i razrješava članove upravnog odbora na period od četiri godine, u javnoj i transparentnoj proceduri, što podrazumijeva da se do prijedloga dolazi provođenjem javnog konkursa.

6. Senat visokoškolske ustanove, kao najviše akademsko tijelo sačinjeno od predstavnika akademskog osoblja i studenata, je odgovoran za akademska pitanja u visokoškolskoj ustanovi. Senat donosi statut i druge opće akte visokoškolske ustanove, donosi nastavne planove i nastavne programe dodiplomskog i postdiplomskog studija, bira rektora i prorektora univerziteta, odnosno direktora visoke škole i dr. Najmanje petnaest posto članova senata čine studenti, koji su predstavnici studenata svakog od ciklusa. Broj članova, sastav i način rada senata utvrđuju se statutom visokoškolske ustanove.

7. Rektor univerziteta i direktor visoke škole za svoj rad u domenu akademskih pitanja odgovara senatu, a u domenu poslovanja upravnom odboru. Za rektora može biti izabran nastavnik u naučno-nastavnom zvanju redovnog profesora koji ispunjava uvjete za to zvanje na univerzitetu na koji se prijavljuje. Za direktora javne visoke škole može biti birana osoba koja ispunjava uvjete za nastavnika te visoke škole.

8. Pravni subjektivitet i institucionalna autonomija podrazumijeva da svaka licencirana visokoškolska ustanova ima puni pravni subjektivitet u onim pitanjima koja su regulirana zakonom. Sva novčana sredstva dobijena iz budžeta, vlastiti prihodi, naplaćene školarine i novčana sredstva iz drugih izvora pripadaju visokoškolskoj ustanovi i troše se u skladu sa zakonom, statutom i usvojenim finansijskim planom.

Objekti licenciranih visokoškolskih ustanova su nepovredivi. Bez odobrenja rektora univerziteta, direktora visoke škole ili osobe koju su oni ovlastili, policija i druga tijela za gonjenje i sprečavanje krivičnih djela nemaju pristup univerzitetu ili visokoj školi. Iznimno, mogu se preduzeti neophodne mjere s ciljem sprečavanja krivičnog djela ili zaustavljanja izvršenja krivičnog djela.

9. Prava i obaveze akademskog osoblja regulišu se statutom uz zagaraniranu slobodu da se ispituje i testira primljeno znanje i da se nude nove ideje i kontroverzna ili nepopularna mišljenja. Akademsko osoblje visokoškolskih ustanova ima pravo objavljivati rezultate svog istraživačkog rada, u skladu s pravilima koje univerzitet ima u vezi sa korištenjem prava na intelektualnu imovinu u korist univerziteta i poštujući prava trećih lica.

10. Akademska zvanja – Visokoškolske ustanove dodjeljuju akademska zvanja koja mogu biti nastavna, naučno-nastavna ili umjetnička.

11. Zakonom se utvrđuju minimalni uvjeti za izbor akademskog osoblja u naučno-nastavna zvanja na visokoškolskoj ustanovi. Isto tako zakonom se utvrđuju uvjeti za izbor u umjetničko-nastavna zvanja, ukoliko je za nastavni predmet od naročito značaja umjetnički

kriterij. Period na koji se bira akademsko osoblje vezan je za akademsko zvanje, s tim da jedino redovni profesori zaključuju ugovor na neodređeno vrijeme. U svim slučajevima, izbor akademskog osoblja se vrši javnim konkursom, u skladu s kriterijima određenim zakonom, statutom visokoškolske ustanove i općeprihvaćenim standardima u datoj struci.

12. Prava i obaveze studenata - Studenti imaju pravo iznijeti svoja viđenja u pogledu kvaliteta nastave ili drugih usluga ustanove, a statut sadrži odredbe za pravično rješavanje takvih pritužbi. Okolnosti pod kojima studenti mogu biti ispisani iz akademskih ili disciplinskih razloga, kao i žalbene procedure, razrađene su u statutu ustanove. Statut ili drugi osnovni dokument visokoškolske ustanove predviđa uspostavu studentskog predstavničkog tijela.

Predstavničko tijelo zastupa interese studenata i daje doprinos društvenim, kulturnim, akademskim ili fizičko-rekreativnim potrebama studenata, na osnovu demokratskih načela i u skladu sa zakonom. Studentska predstavnička tijela mogu osnovati asocijaciju studentskih predstavničkih tijela u Bosni i Hercegovini, kojima se ostvaruje članstvo u međunarodnim organizacijama i asocijacijama studenata. Status studenta prestaje završetkom studijskog programa i dobijanjem stepena za koji se školuje, ili ispisom iz visokoškolske ustanove prije završetka studija.

III. DIO – INSTITUCIJE U OBLASTI VISOKOG OBRAZOVANJA

1. Državno ministarstvo - Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine odgovorno je za provedbu ovog Zakona i za koordinaciju i razvoj visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini, uz konsultacije sa drugim nadležnim ministarstvima.

2. Rektorska konferencija - Sporazumom univerziteta uspostavlja se rektorska konferencija Bosne i Hercegovine. Rektorska konferencija utvrđuje i zastupa zajedničke interese univerziteta u Bosni i Hercegovini, te ostvaruje saradnju sa institucijama u oblasti obrazovanja u Bosni i Hercegovini.

3. Centar za informacije i priznavanje dokumenata (CIP) je samostalna upravna organizacija, a nadležan je za informiranje i poslove priznavanja u oblasti visokog obrazovanja u okviru Konvencije o priznavanju diploma u visokom obrazovanju (Lisabonska konvencija). CIP-om rukovodi direktor kojeg, transparentnim i konkurentnim procesom, imenuje upravni odbor CIP-a. CIP-om upravlja upravni odbor koji ima sedam (7) članova. Upravni odbor bira Vijeće ministara BiH po provedenom javnom konkursu na bazi pariteta. U upravni odbor se bira po dva predstavnika svakog konstitutivnog naroda i jedan član iz reda nacionalnih manjina.

4. Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvalitete – Ovim Zakonom osniva se Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta kao samostalna upravna organizacija koja je nadležna za utvrđivanje kriterija za formiranje, spajanje i zatvaranje visokoškolskih ustanova, daje preporuke o najnižim školarinama i dr.

4.1. Akreditacija i licenciranje visokoškolskih ustanova – Zakonom se definiše uloga Agencije u oblasti licenciranja i akreditacije visokoškolskih ustanova i to kroz donošenje uputstava za licenciranje, akreditaciju i obezbjeđenje kvaliteta i donošenje jasnih i transparentnih kriterija po kojima se vode ove procedure. Agencija je nadležna za akreditaciju i licenciranje visokoškolskih ustanova.

4.2. Format i opći sadržaj diplome - Agencija je odgovorna i za format i opći sadržaj diplome i dodatka diplomi koju izdaju akreditirane visokoškolske ustanove.

4.3. Sistem kvaliteta – Agencija utvrđuje sistem i standarde kvaliteta, analizira kvalitet, daje preporuke za otklanjanje nedostataka kvaliteta studija i visokoškolskih ustanova, te predstavlja BiH u međunarodnim organizacijama za kvalitet u visokom obrazovanju.

4.4. Statut i tijela Agencije - Rad Agencije uređuje se statutom. Saglasnost na statut Agencije za licenciranje i akreditaciju daje Vijeće ministara BiH. Agencijom za razvoj visokog obrazovanja rukovodi direktor, kojeg transparentnim i konkurentnim procesom imenuje upravni odbor Agencije. Agencijom upravlja upravni odbor koji ima deset (10) članova. Upravni odbor se sastoji od po tri člana sva tri konstitutivna naroda i jedan član iz reda Ostalih.

4.5. Agencija se finansira iz budžeta institucija BiH i iz vlastitih prihoda.

IV . AKADEMSKI STEPENI I DIPLOME

1. Dodjela akademskih stepena i diploma - Akreditirana visokoškolska ustanova ovlaštena je da dodjeljuje akademske stepene i diplome navedene u njenom uvjerenju o akreditaciji. Nadležni državna tijela, te druga tijela i organizacije u Bosni i Hercegovini će, u svrhu zaposlenja ili javne funkcije, priznavati samo one akademske stepene i diplome koje izdaju akreditirane visokoškolske ustanove. Nakon što su dodijeljeni, akademski stepen ili diploma mogu se opozvati samo u posebnim okolnostima datim u pravilima sadržanim u statutu visokoškolske ustanove, i na takvu odluku se može podnijeti žalba pred nadležnim sudom. Ministarstvo civilnih poslova može, u konsultacijama sa drugim relevantnim vladinim tijelima, propisati, u obliku pravila, obrazovne zahtjeve koji predstavljaju dodatak u odnosu na akademski stepen ili diplomu, za ulazak u bilo koju profesiju koja može biti regulirana drugim zakonom, ili u smislu bilo koje međunarodne konvencije ili sporazuma.

V. DIO – ZAVRŠNE ODREDBE

1. Stečena naučna i stručna zvanja - Osobe koje su stekle određena naučna i stručna zvanja zadržavaju pravo njihovog korištenja u skladu sa propisima prema kojima su ih stekli. Osobe izabrane u akademska zvanja koje ta zvanja imaju na dan stupanja na snagu ovoga Zakona zadržavaju ta zvanja.

2. Prilagođavanje studija u skladu sa ovim Zakonom - Visokoškolske ustanove počinju s prilagođavanjem studija ovome Zakonu danom njegovog stupanja na snagu. Ustrojavanje će se dovršiti i organizacija studija početi provoditi prema odredbama ovoga Zakona najkasnije od školske godine 2006/2007, od kada će se obavezno uvesti i ECTS sistem.

3. Pravo na dovršetak studija - Studenti upisani na dodiplomski i postdiplomski studij na dan stupanja na snagu ovoga Zakona imaju pravo dovršiti studij prema nastavnom programu i uvjetima koji su važili prilikom upisa u prvu godinu studija i steći odgovarajući stručni, odnosno naučni naziv prema propisima koji su vrijedili prije stupanja na snagu ovoga Zakona. Visokoškolske ustanove mogu ograničiti trajanje prava na završetak studija na određeni broj godina, ali ne na manji broj godina od onoga koji je studentu ostao do završetka studija prema programu prema kojemu je započeo studij uvećan za dvije godine.

4. Usklađivanje statuta i integracija univerziteta - Visokoškolske ustanove će uskladiti svoje statute i druge opće akte nužne za usklađivanje ustroja s ovim Zakonom u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovoga Zakona. Integriranje visokoškolskih ustanova započinje danom stupanja na snagu ovoga Zakona, a završit će se najkasnije do 1.10. 2006. godine.

5. Prijelazni period za akreditaciju i licenciranje - Sve postojeće visokoškolske ustanove u Bosni i Hercegovini smatraju se licenciranim i akreditiranim danom stupanja na snagu ovoga Zakona. Akreditacija javnih visokoškolskih ustanova obaviti će se u periodu od najviše četiri godine od dana stupanja na snagu ovoga Zakona. Postojeće privatne visokoškolske ustanove stupanjem na snagu ovoga Zakona dobijaju privremenu akreditaciju od nadležne institucije. U privremenoj akreditaciji određuje se u kojem roku će se obaviti akreditacija svakog od pojedinih programa koji se izučavaju na tim visokoškolskim ustanovama, a sve u skladu s kriterijima i procedurama akreditacije i standardima.

6. Imenovanje vršioca dužnosti i rok za donošenje propisa - Vijeće ministara će u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovoga Zakona imenovati upravne odbore i vršioce dužnosti direktora Centra i Agencije.

7. Usklađivanje drugih zakona - Entitetski i kantonalni zakoni iz oblasti visokog obrazovanja uskladit će se sa odredbama ovog Zakona u periodu najdalje šest (6) mjeseci nakon stupanja na snagu ovog Zakona. Sva pitanja iz oblasti visokog obrazovanja koja nisu regulirana ovim Zakonom regulirat će se zakonima na nivou entiteta i kantona.

8. Status viših škola - Zakonom entiteta i zakonima kantona će se riješiti status dosadašnjih viših škola najkasnije do početka 2006/2007. akademske godine. Studenti upisani na više škole i studijske odsjeke u dvogodišnjem trajanju prije stupanja na snagu ovog Zakona imaju pravo i obavezu završiti započeti studij po nastavnom planu i programu koji je važio u vrijeme njihovog upisa, u roku utvrđenom statutom tih ustanova.

9. Teološki fakulteti, visoke teološke škole i akademije - Odredbe ovog Zakona ne odnose se na teološke fakultete, visoke teološke škole i akademije. Ove institucije mogu biti u sastavu univerziteta što se reguliše posebnim ugovorom.

VI. FINANSIJSKA SREDSTVA

Za provođenje ovog Zakona nisu potrebna dodatna finansijska sredstva za Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine.

Za provođenje ovog Zakona neophodno je obezbijediti finansijska sredstva za osnivanje i rad centra za informacije i priznavanje dokumenata (CIP). Za prvu godinu samo za uspostavu osnovnih funkcija ovog centra neophodna su sredstva od oko 300.000 KM.

Također neophodno je obezbijediti sredstva za finansiranje aktivnosti Agencije za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta u iznosu od 600.000 za prvu godinu rada.

Ministarstvo finansija i trezora u svom mišljenju od 12. januara 2006. godine smatra da je neophodno donošenje Zakona o visokom obrazovanju i podržava njegovo donošenje.

Zakon je u cijelosti usklađen sa mišljenjem Ureda za zakonodavstvo Vijeća ministara BiH, s tim da nije posebno traženo mišljenje entiteta o prijedlogu teksta zakona, jer je zakon radila radna grupa sastavljena od predstavnika univerziteta, entiteta i državnih institucija.

Direkcija za evropske integracije u svom mišljenju istakla je da se može konstatirati da je Nacrt Zakona o visokom obrazovanju usklađen sa Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, Bolonjskom deklaracijom, Lisabonskom konvencijom i Preporukama Komiteta ministara Vijeća Evrope broj R (97) 1, R (98) 3, R (2000) 12, te sa načelima Velike povelje o univerzitetima (Bolonja 1988) i Konvencije o evropskim institucijama visokog obrazovanja (Salamanca 2001).